

RBO inputdocument gebiedsprocessen

Slimme stappen naar kwaliteit

1. Gebiedsprocessen in Rijn-West

Een goed gebiedsproces is de basis voor de waterplannen.

We maken die plannen, de krw-plannen en de andere waterplannen, voor het gebied. Om te zorgen voor een gezonde, productieve en aangename omgeving waar bewoners en bezoekers zich thuis voelen. Water is daarvoor een essentiële drager. Nationale kaders en Brusselse richtlijnen kunnen een hulpmiddel en zelfs een stimulans zijn, maar de kern ligt in het (maatschappelijke) belang van het gebied. Water staat daarom duidelijk op de agenda, zowel bestuurlijk als maatschappelijk. De uitdaging is om in een tijd waarin nieuwe opgaven op ons af komt en tegelijk de middelen beperkt zijn, de kansen te benutten om water verder te laten bijdragen aan die gewenste gebiedskwaliteit.

Drager van gebiedskwaliteit en economie

Schoon water is een grondstof voor landbouw, visserij, drinkwater, veel takken van industrie en daarnaast een economische drager voor de recreatiesector. Een omgeving waar mensen zich thuis voelen is maatschappelijk en economisch een niet te onderschatten factor. De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater is een onmisbare drager voor gebiedskwaliteit.

Er zijn veel stappen gezet, maar we zijn er nog niet

Een overmaat aan stikstof, fosfaat en andere vervuilende stoffen zorgt ervoor dat we op veel plaatsen niet de kwaliteit halen die we willen. Er zijn veel goede dingen gedaan, maar op verschillende punten is nog een verbeteringslag nodig, onder andere bij beheer en inrichting van sloten en kanalen. En we komen voor nieuwe uitdagingen te staan, bijvoorbeeld als gevolg van de klimaatverandering en nieuwe schadelijke stoffen zoals microplastics en medicijnresten.

Er is veel meer inzicht in de effecten van maatregelen

De partners in Rijn-West willen in de komende planperiode zinvolle stappen zetten. In een tijd van beperkte middelen vraagt dat scherpe en heldere keuzen. De gebiedsprocessen moeten leiden tot een aanpak met een duidelijke focus. Gelukkig is er in de afgelopen periode aanzienlijk meer inzicht gekomen in de effecten van maatregelen. Het Nutriëntenprogramma Rijn-West heeft een overzicht opgeleverd van kansrijke maatregelen om het nutriëntenprobleem effectief aan te pakken. De Pilot Stroomgebiedsafstemming Rijn-West geeft inzicht in bronnen, vrachten en effecten van nutriënten en andere stoffen en ook het Innovatieprogramma KRW heeft veel nieuwe inzichten opgeleverd. Voor het beter beschermen van drinkwaterbronnen zijn in alle provincies gebiedsdossiers opgesteld. In de gebiedsprocessen komen de wateropgaven, de voortgang en de maatschappelijke belangen bij elkaar.

Door samenwerking kan er veel worden bereikt

Juist door samenwerking kan er veel worden bereikt, meer dan door een afzonderlijke aanpak. Dat heeft de ervaring in Rijn-West de afgelopen jaren ook aangetoond. Op die ervaring kunnen we bij het opstellen van de nieuwe generatie plannen voortbouwen. Die samenwerking moet ook worden gezocht met de bovenstroomse buurlanden. Transparantie en zichtbaarheid van proces én van resultaten zijn daarbij sleutelfactoren.

Deze notitie is een resultaat van de discussie over de gebiedsprocessen in Rijn-West. Deze is het afgelopen half jaar op verschillende plaatsen gevoerd, onder andere in het RAO-atelier van oktober 2012 en de RBO-vergadering van november 2012. De werkgroep Gebiedsprocessen heeft hierop voortgebouwd en een aantal producten opgeleverd, waaronder dit inputdocument. Andere producten zijn een meer uitgebreide handreiking, een kernboodschap en een overzicht van potentiële actoren. Deze zijn te vinden op www.rijnwest.nl/gebiedsprocessen.

2. Ambities en keuzes voor 2021

Waterkwaliteit verder verbeteren, in ieder geval geen achteruitgang

Er is in de afgelopen jaren hard gewerkt aan de maatregelen uit het 1e SGBP. De resultaten daarvan zijn deels al zichtbaar, maar het echte rendement van die maatregelen zal pas in de komende jaren tot uiting komen. Onze inzet voor de periode 2015-2021 is om datgene te doen wat in ons vermogen ligt om de waterkwaliteit verder te verbeteren. In ieder geval blijven we de inspanningen leveren die nodig zijn om achteruitgang van waterkwaliteit tegen te gaan.

Daarnaast blijven we werken aan maatregelen om de waterkwaliteit verder te verbeteren en zo de realisatie van de KRW-doelstellingen dichterbij te brengen. De beperkte middelen maken het stellen van heldere prioriteiten noodzakelijk, mede op basis van een maatschappelijke afweging.

Het werk slimmer doen in plaats van meer werk doen is het motto. Zorgen voor een goede focus, resultaten boeken en deze vooral ook laten zien.

Vasthouden aan doelen

In het SGBP-1 hebben de partners in Rijn-West met elkaar aan de hand van de KRW-uitgangspunten de chemische en ecologische doelen vastgesteld voor oppervlaktewateren (GEP en GET) en voor de grondwaterlichamen. Deze verlagen we niet voor het SGBP-2. In het 3e SGBP voor de periode 2021-2027 bekijken we opnieuw in welke mate de KRW-doelen zijn gerealiseerd en wat haalbaar is in het SGBP-3. Op dat moment komt de vraag aan de orde of de doelstellingen uit het SGBP-1 eventueel verlaagd moeten worden. Dit is conform het uitgangspunt van de Adviesnota Schoon Water van 2008.

In het SGBP-2 is het actualiseren van doelen aan de orde in de volgende gevallen:

- Om op basis van nieuwe kennis onvolkomenheden uit de vorige periode te verbeteren. Een voorbeeld zijn de verbeterde maatlatten.
- Om de inzichten uit het Nutriëntenproject in Rijn-West over natuurlijke achtergrondbelasting te verwerken. Het niet-beïnvloedbare deel kunnen we niet aanpakken en behoort daarmee niet tot de doelen.

Bij de doelen en de maatregelen wordt rekening gehouden met de benedenstroomse afwenteling, inclusief afwenteling naar de Noordzee. Voor dit laatste punt is de KRM signalerend voor de KRW bovenstrooms.

We doen in SGBP-2 wat financieel en maatschappelijk mogelijk is en geven een realistisch en transparant beeld van wat in naar verwachting 2021 en eventueel later zal zijn bereikt.

Maatregelen voor 2015 - 2021

Bij het maken van keuzes voor het maatregelenpakket 2015-2021 staan effectiviteit, afweging van maatschappelijke belangen en beschikbare middelen voorop. Eén van de keuzes is tussen het realiseren van grote stappen in een beperkt aantal gebieden of kleine stappen in alle waterlichamen. We leggen voor het maatregelenpakket 2015-2021 de prioriteit bij betekenisvolle stappen in een aantal kansrijke of te beschermen gebieden. Ook de Nota "Belangrijke waterbeheerkwesties", die sinds december 2012 ter inzage ligt, levert een aantal kaders voor de prioriteitsstelling.

Nadruk ligt op het inzetten van middelen op de meest kosteneffectieve maatregelen. Het inzicht in de kosteneffectiviteit is in de afgelopen periode duidelijk toegenomen.

Bij de keuzes voor het maatregelenpakket speelt een maatschappelijke afweging nadrukkelijk een rol. In alle gevallen is een transparante afweging vereist, waarbij veel aandacht nodig is voor de motivering van keuzes. Dat is zowel nodig voor draagvlak in het gebied als voor onderbouwing van onze keuzes richting Brussel. Verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving is een rode draad bij de keuzes.

Het heeft in de meeste gevallen de voorkeur middelen in te zetten op een betekenisvol resultaat bij een aantal wateren of thema's en niet op een bescheiden resultaat over de volle breedte. Waar die focus komt te liggen vraagt maatwerk per gebied.

Gerichte inspanningen

Een slimme manier te komen tot een haalbare en betaalbare inspanning kent als onderdelen:

1. *Regulier beheer en onderhoud*: goed uitvoeren van de basistaak. Voor de KRW gaat het dan om maaibeheer, baggeren, aan- en afvoer en peilbeheer en rwzi's. Dit vraagt reeds een structurele, forse financiële inspanning, waarmee naar verwachting minimaal een 'stand-still' zal worden gerealiseerd.
2. *Optimaliseren beheer en onderhoud*: te denken valt bijvoorbeeld aan maaibeheer meer afstemmen op natuurwaarden, plaatselijk dieper baggeren en flexibel peilbeheer. Ook aan inzet van (extra) monitoring van effecten, zoals het Volg- en Stuursysteem. Verder kan gedacht worden aan een andere wijze van uitvoering van de handhavingstaak met bijvoorbeeld een sterkere preventieve werking.
3. *Aanvullend emissiebeheer*: uitvoeren van de praktische resultaten van het nutriënten-project in Rijn-West, daarnaast inzet op stoffenbeleid en (mede) uitvoeren van andere onderdelen van het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW). Voor grondwater gaat het om het gericht aanpakken van diffuse bronnen (o.a. nutriënten en bestrijdingsmiddelen) en van puntbronnen.
4. *Inrichting*: Inrichtingsprojecten betreffen investeringen en vragen financiële middelen die slechts beperkt beschikbaar zijn. Hoofdrichting is het pakken van kansen, onder meer door het benutten van synergie met andere programma's en partners: werk met werk maken. Voorbeelden zijn aanleg van natuurvriendelijke oevers, vispassages, verdrogingsbestrijding in Natura 2000 gebieden en maatregelen om negatieve beïnvloeding van grondwater op oppervlaktewaterkwaliteit tegen te gaan.
5. *Stroomgebiedsafstemming*: in het SGBP-2 nemen we maatregelen op om problemen in andere beheergebieden tegen te gaan, waaronder de Noordzee als geheel. KRM heeft via OSPAR een signalerende rol in de beoordeling of KRW maatregelen bovenstrooms (in NL en buitenland) voldoende effectief zijn voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelen van de Noordzee. Hierbij houden we rekening met effecten van klimaat (o.a. mogelijke negatieve gevolgen door effect van grotere extremen op eutrofiëring en concentraties schadelijke stoffen). Ook vismigratie is onderdeel van de stroomgebiedsafstemming.
6. *Ruimtelijke (planologische) bescherming* van bijvoorbeeld drinkwaterwinningen of natuurgebieden. Hierdoor kunnen (water)vervuilende activiteiten in deze gebieden worden geweerd.

Slimme combinaties

We zoeken nadrukkelijk naar kansrijke combinaties met een win-win uitkomst:

- Door het benutten van mogelijkheden om maatregelen voor waterkwaliteit te koppelen aan maatregelen voor veiligheid en/of zoetwatervoorziening. In veel gevallen liggen doelen voor waterkwaliteit en bijvoorbeeld veiligheid in elkaars verlengde.
- Door het koppelen aan doelen voor beschermde gebieden (Natura 2000, EHS, zwemwater, drinkwater en schelpdierwater).
- Door actief zoeken naar mogelijkheden van coproductie met andere overheden of maatschappelijke stakeholders, zoals bij de uitkomsten van het Rijn-West nutriëntenproject of afspraken over onderdelen van het DAW.
- Door actief de relatie met het ruimtelijk ordeningsbeleid en met gemeentelijk beleid te zoeken.
- Door in te zetten op mogelijkheden voor hergebruik en innovatie. Een voorbeeld is het Fosfaat Keten Akkoord, en er zijn meer mogelijkheden voor hergebruik. Dit hergebruik (cradle-to-cradle) is doorgaans kostenefficiënter dan verwijderen van stoffen uit het oppervlaktewater, als dat überhaupt mogelijk is. Een ander voorbeeld van innovatie is flexibele peilgestuurde drainage.

Slim financieren

Win-win situaties zijn ook te bereiken door slim financieren. We ondersteunen het ontschotten van financieringsbronnen, zoals tussen KRW en Deltaprogramma. Zo ontstaan er mogelijkheden voor betere samenhang tussen diverse doelen en tussen stroomgebieden, zowel nationaal als internationaal. We zetten ook in op beter benutten van EU-fondsen en op innovatie, onder andere via de topsectoren Water en Agro.

Kansen benutten

In het proces ligt een focus op de waterkwaliteitsopgave, *zowel in KRW-wateren als in de overige wateren*. Zinnige maatregelen in overige wateren kunnen zeker aan de orde zijn, ook als dat niet onmiddellijk een meetbaar effect heeft op de scores van KRW-waterlichamen. Beschermde gebieden blijven bijzondere aandacht krijgen. Waar de waterkwaliteit raakt aan een aantal andere opgaven, zoals waterberging, verdrogingsbestrijding, Natura 2000 of zoetwatervoorziening, worden deze verbanden er nadrukkelijk bij betrokken.

3. Onderwerpen

Het Rijk heeft een Nationaal Kader opgesteld en een overzicht Belangrijke Beheerkwesties als vertrekpunt voor de gebiedsprocessen. Deze stukken geven een overzicht van onderwerpen die van belang zijn voor de gebiedsprocessen. Deze documenten worden gebruikt als handreikingen, waterbeheerders gebruiken deze stukken om na te gaan welke onderwerpen voor hun gebiedsproces aan de orde zijn. De stukken zijn onder andere beschikbaar via www.rijnwest.nl/gebiedsprocessen.

De onderwerpen in 3.1 tot en met 3.3 zijn in ieder geval voor geheel Rijn-West van belang. Daarom moeten ze in de gebiedsprocessen aan de orde komen. De manier waarop dat gebeurt is maatwerk. De onderwerpen in 3.4 zijn ook van belang voor Rijn-West, aanpak hiervan ligt op landelijk en niet op regionaal niveau.

Mede aan de hand van de uitkomsten van de gebiedsprocessen zullen deze onderwerpen in het voorjaar van 2014 een plaats krijgen in de Adviesnota Schoon Water. Hieronder staat een eerste aanzet voor een Rijn-West redeneerlijn voor deze onderwerpen.

3.1 Prioritaire onderwerpen Rijn-West

a. Aanpak nutriënten.

Hierbij volgen we de aanbevelingen uit het advies "Nutriëntenmaatwerk in de polder" dat het RBO in maart 2013 vaststelt. Het advies schetst een aanpak voor een effectief regionaal nutriëntenbeleid in Rijn-West:

- 1) Focus door de prioritering tot de deelgebieden veenweiden, bollen, diepe polders. Voor de glastuinbouw is er een apart traject via het Platform Duurzame Glastuinbouw.
- 2) Het stappenplan "nutriëntenstromen in kaart" helpt bij de inkadering van de opgave per gebied en gebiedsgerichte prioritering van maatregelen, en draagt bij aan stroomgebiedafstemming.
- 3) De wijze van selecteren van maatregelen ("effectief, met draagvlak en breed toepasbaar") zorgt voor kosteneffectiviteit.
- 4) De koppeling van maatregelen aan instrumenten draagt bij aan succesvolle implementatie.
- 5) De uitwerking van het advies in samenwerkingsafspraken, gekoppeld aan andere initiatieven (zoals het Deltaplan Agrarisch waterbeheer) leidt er toe dat kansen worden benut.

De waterbeheerders passen bij het exacter bepalen van de opgave het stappenplan toe. De inzet van de kansrijke maatregelen en instrumenten wordt vastgelegd in uitvoeringsafspraken. Voor een compleet overzicht zie het rapport "Nutriëntenmaatwerk in de polder" en de bijbehorende factsheets met maatregelen.

[Voor afspraken en taakverdeling waterschappen, LTO, provincies en rijk zie rapport "Nutriëntenmaatwerk in de polder"](#)

b. Stroomgebiedsafstemming.

De inzichten en opgaven voor de verschillende beheergebieden die voortkomen uit het rapport Stroomgebiedsafstemming Rijn-West worden ingebracht in de gebiedsprocessen. In dit rapport zijn de inzichten in bronnen, vrachten, uitwisselpunten en effecten voor nutriënten en andere stoffen in beeld gebracht. Bij het actualiseren van de doelen wordt rekening gehouden met de benedenstroomse effecten, Waar nodig worden maatregelen voor kortere of langere termijn

geformuleerd¹. Behalve naar de stoffen wordt ook gekeken naar afstemming ten aanzien van vismigratie.

Waterschappen en Rijkswaterstaat geven nadere uitwerking aan deze opgave, samen met rijk, provincies, gemeenten waar die een (deel)verantwoordelijkheid hebben voor bronnen. Aan eind van het gebiedsproces worden (voorlopige) uitkomsten/conclusies besproken in het kader van de Adviesnota van het RBO.

c. Doelen overige wateren.

In mei 2013 wordt de rapportage van de IPO/UvW-werkgroep met de methodiek voor het bepalen van doelen voor overige wateren vastgesteld in de Stuurgroep Water. Waar waterbeheerders doelen voor overige wateren willen bepalen maken zij gebruik van deze methodiek. Provincies zullen deze doelen uiteindelijk vaststellen, ze worden niet gerapporteerd aan de EU. Waterbeheerders en provincies werken momenteel de samenhang tussen KRW-waterlichamen en overige wateren uit om tot een gezamenlijke Rijn-West lijn te komen.

Waterschappen en provincies gebruiken uitkomsten in gebiedsproces en bij opstellen waterplannen.

3.2 Onderwerpen vanuit EU

d. Verwante EU-richtlijnen

In de gebiedsprocessen is aandacht nodig voor de relatie met een aantal EU-richtlijnen over verwante onderwerpen. Het gaat om:

- Natura 2000 (Uitgangspunt is: watermaatregelen waarover bestuurlijke consensus is bereikt (inclusief toekenning van middelen) in het kader van de Natura-2000-beheerplanprocessen of de KRW gebiedsprocessen worden opgenomen in de waterplannen 2015 – 2021 en het tweede SGBP. Het is van belang dat de waterschappen direct en zeer nauw betrokken zijn bij het opstellen van de Natura-2000-beheerplannen.)
- Zwemwaterrichtlijn
- Drinkwaterwinning uit grond- en oppervlaktewater
- Industriële winningen voor menselijke consumptie
- Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM)
- Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR)
- Nitraatrichtlijn
- Verder gaat het om gebieden die een beschermingsstatus hebben op grond van één of meerdere van de volgende EU-richtlijnen: Schelpdierwaterrichtlijn; Viswaterrichtlijn; Richtlijn Stedelijk Afvalwater; Vogelrichtlijn; Habitatrichtlijn.

Bijlage 2 geeft een nadere uitwerking van deze onderwerpen. Ook wordt verwezen naar het Nationaal Kader.

Waterbeheerders (en provincies voor grondwater) betrekken deze richtlijnen bij SGBP-2 en waterplannen.

e. Klimaatverandering.

De veranderingen in het klimaat hebben gevolgen voor de waterkwaliteit. Naar verwachting zal er vaker sprake zijn van extreem hoge of lage waterafvoeren. Dat heeft gevolgen voor waterkwantiteit én kwaliteit, bijvoorbeeld op de concentraties schadelijke stoffen en op eutrofiëring. Dat kan

¹ Dit gebeurt mogelijk aan de hand van prognosticerende modellen zoals de KRW-verkenner. Via agendering naar bovenstroomse waterbeheerders en de EU achterhalen welke effectieve maatregelen stroomgebiedbreed ingezet worden en welke moeten worden toegevoegd om de benedenstroomse doelen te halen.

bijvoorbeeld negatieve effecten van eutrofiëring versterken. Ook is er kans op meer overstorten van rwzi's en zal er in droge perioden minder water zijn om door te spoelen. De EU vraagt in de Blueprint nadrukkelijk aandacht voor dit onderwerp. In het SGBP-2 worden de volgende onderwerpen beschreven:

- Verwachte klimaatverandering in 2050, beoordeling verwachte veranderingen voor de periode tot 2027.).
- Beschrijving op hoofdlijnen relatie klimaatverandering met de KRW-doelen en met het kwantiteitsbeheer West Nederland (op basis van traject deltabeslissing Zoetwaterstrategie).
- Check op klimaatbestendigheid voorgenomen maatregelen: zijn maatregelen blijvend kosten-effectief, is adaptief beheer nodig;
- Beschrijving hoe klimaatverandering wordt meegenomen in de monitoringsstrategie KRW-periode 2015-2021.

Deze onderwerpen worden uitgewerkt op landelijk/Rijn-West niveau, andere overheden kunnen hieruit teksten overnemen in hun waterplannen.

Van de waterbeheerders wordt in de gebiedsprocessen aandacht gevraagd voor het 3e punt. Voor verdere toelichting zie bijlage 3.

[Rijk besteedt aandacht aan bovenstaande punten in SGBP-2.](#)
[Waterbeheerders brengen onderwerp in in gebiedsproces en doen check op klimaatbestendigheid maatregelen.](#)

f. *Nieuwe stoffen.*

Uitvoering geven aan de landelijke afspraken over monitoring nieuwe probleemstoffen (o.a. medicijnresten). Monitoring van deze stoffen wordt onderdeel van de KRW-verplichtingen. Er worden in SGBP-2 geen normen voorzien of maatregelen op regionaal niveau. Als er een pilot loopt voor een maatregel om emissie van deze stoffen in een beheergebied tegen te gaan, deze als onderzoeksmaatregel opnemen in het SGBP-2.

[Waterbeheerders nemen monitoringsverplichting op in SGBP-2 en voeren deze vanaf 2013 uit.](#)

3.3 Overige gemeenschappelijke onderwerpen Rijn-West

g. *Actualiseren doelen*

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven is actualiseren van de doelen aan de orde om op basis van nieuwe kennis onvolkomenheden uit de vorige periode te verbeteren en om de inzichten uit het Nutriëntenproject in Rijn-West over het beïnvloedbare en het niet-beïnvloedbare deel van de achtergrondbelasting te verwerken.

Binnen Rijn-West is een werkgroep deskundigen bezig om in 2013 de doelen te actualiseren op basis van nieuwe kennis. De nutriëntendeskundigen van de waterbeheerders werken in 2013 de correctie van de achtergrondbelasting verder uit.

Het voortouw bij deze doel-actualisatie ligt bij de waterbeheerders. Het proces zal plaatsvinden in nauwe samenspraak met de provincies (zij moeten de geactualiseerde doelen in 2014 vaststellen) en het rijk.

[Waterbeheerders voeren actualisatie uit.](#)
[Provincies nemen besluit over geactualiseerde doelen.](#)

h. *Omgaan met maatregelen derde partijen.*

In het Stroomgebiedbeheerplan en de factsheets worden formeel alleen maatregelen vastgelegd van overheden. Maatregelen van derden blijven in principe buiten beeld. Daarmee wordt echter geen recht gedaan aan de inspanningen van deze partijen en de effecten hiervan. Dit speelt dit bijvoorbeeld bij het terugdringen van de nutriëntenbelasting van de landbouwsector, bij

maatregelen van terreinbeheerders (natuurbeheer, baggeren) en het herinrichten van de uiterwaarden. Binnen Rijn West willen wij hier als volgt mee omgaan:

- 1) Relevante inspanningen van de overheden worden als KRW-maatregelen vastgelegd in SGBP2. Dit kan bijvoorbeeld gaan om de inzet van kennis, onderzoek, het maken van afspraken tussen partijen, het inzetten van stimuleringsmiddelen en het faciliteren van het gebruik daarvan.
- 2) De verwachte inspanningen van derden worden *beschreven* in de plannen, ze worden niet formeel opgenomen als (krw)maatregelen. De mogelijke effecten worden ingeschat (bandbreedte). Het effect op de waterkwaliteit wordt meegenomen in de prognoses voor 2021 en eventueel verder. De onzekerheden worden vermeld in de risicoparagraaf.
- 3) Het effect van autonome ontwikkelingen die niet direct samenhangen met de KRW-inspanningen (zoals ruimtelijke en demografische ontwikkelingen) wordt eveneens ingeschat, verwerkt in de prognoses en opgenomen risicoparagraaf.

[Waterbeheerders hanteren deze redeneerlijn bij factsheets en waterplannen.](#)

i. *Flexibiliteit in maatregelenpakketten.*

In het SGBP-1 zijn de maatregelen voor het overgrote deel gedetailleerd vastgelegd per waterlichaam. In de praktijk leidt dit tot verstarring in de uitvoering. Waar wordt ingespeeld op kansen, ontwikkelingen en nieuwe inzichten leidt dit formeel onmiddellijk tot een afwijking van het vastgestelde plan waarover Nederland zich moet verantwoorden aan de EU.

Het is dus wenselijk om meer flexibiliteit in te bouwen in SGBP-2. Dit is in lijn met de KRW zelf. Er is een aantal ideeën over het realiseren van de gewenste flexibiliteit. Hierover zal overlegd worden met het ministerie van I&M. Belangrijk is dat de factsheets en de opzet van het SGBP-2 hiervoor ruimte bieden. Dit betreft overigens niet alleen Rijn-West maar het hele Delta Rijn gebied.

[Na overleg met Rijk hanteren waterbeheerders gekozen redeneerlijn bij opstellen factsheets.](#)

j. *Grondwater.*

Voor grondwater zijn drie specifieke onderwerpen van belang: drinkwatergebieden, natuurgebieden (N2000), uitwisseling grondwater – oppervlaktewater. Hierbij is het landelijk protocol uitgangspunt. De provincies in Rijn-West pakken deze onderdelen als volgt op. Voor drinkwatergebieden zijn gebiedsdossiers opgesteld met betrokken actoren (drinkwaterbedrijven, e.d.). Met deze partijen worden de benodigde maatregelen in beeld gebracht en ingebracht in het SGBP waar het om KRW maatregelen gaat. Voor N2000 gebieden lopen reeds overleggen met terreinbeheerders om te komen tot een plan van aanpak. In dit overleg wordt het onderwerp grondwater (toestand van natuurgebieden en de benodigde maatregelen) ingebracht, de provincies bepalen uiteindelijk of de toestand van het grondwater voldoet aan de natuurdoelen en of maatregelen nodig zijn. Voor oppervlaktewater bepalen de provincies in overleg met de waterschappen of er knelpunten zijn in oppervlaktewater die veroorzaakt worden door grondwaterverontreiniging of onttrekking. Als dat zo is worden in overleg maatregelen gepland die dan nodig zijn. Hierbij wordt ook gekeken naar afwenteling. Is sommige gevallen zijn deze processen al doorlopen.

[Provincies pakken deze onderdelen op](#)

k. *Stedelijk water.*

Voor het stedelijk water is met name de samenhang met de waterketen van belang. Mede getriggerd door de klimaatsverandering vraagt een doelmatiger beheer van de waterketen het afkoppelen van het regenwater van het riool. Dit mede om het voorkomen van riool-overstorten te voorkomen. Om dit op een goede wijze te realiseren heeft het waterkwaliteitsbeheer in het stedelijk gebied een nauwe relatie met het kwantiteitsbeheer.

[Waterschappen zullen dit onderwerp in het gebiedsproces met de gemeenten aankaarten.](#)

3.4 Onderwerpen die op landelijk niveau aan de orde komen

Andere onderwerpen die op landelijk niveau een plaats krijgen in het SGBP-2, het initiatief hiervoor ligt bij het beleid (I&M) en RWS. Rijn-West levert hiervoor indien gewenst input.

- a. Zwerfvuil/microplastics. Dit is een serieus probleem waarvoor een aanpak gewenst is. Deze aanpak zal naar verwachting vooral generieke maatregelen vragen. In eerste instantie is het gewenst het probleem en mogelijke maatregelen beter in beeld te brengen. Vanuit het Rijk zal dit onderwerp vanuit de KRM worden benaderd en in overleg met de internationale riviercommissies maatregelen worden gezocht. Er komen geen normen voor microplastics.
- b. Afspraken over temperatuur.
- c. Aanpassingen n.a.v. EU-Blueprint. De EU vraagt in haar commentaar op SGBP-1 nadrukkelijk om meer transparantie en duidelijker motiveringen van uitzonderingen (ook per waterlichaam, in de factsheets). Voor de actualisatie van het stroomgebiedbeheerplan vraagt de EU een inschatting van de toestand in 2012 als onderdeel van de stroomgebiedsanalyse (art 5 KRW). Andere aanpassingen lijken vooralsnog vooral een onderwerp voor Rijk, IPO en UvW (bijvoorbeeld beprijzing waterdiensten). In maart is er een gesprek met de EC, wat mogelijk aanvullende punten oplevert. Mogelijk wordt nog een aanpassing van de monitoring gevraagd.
- d. Landelijk nutriëntenbeleid, landelijk bestrijdingsmiddelenbeleid en rijksbeleid voor puntbronnen van grondwatervervuiling.
- e. Financieringsmogelijkheden: Mogelijk maken en benutten van kansen om waterkwaliteit onderwerp te maken van de voorwaarden voor pijler 1 van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Daarnaast reserveren van een aanzienlijk deel van het POP-3 budget (onderdeel pijler 2) voor watermaatregelen in het landelijk gebied, onder andere voor bovenwettelijke innovatieve maatregelen door agrariërs. Verder wordt actief gezocht naar het benutten van andere EU-fondsen en mogelijkheden. Waar zinvol zal het RBO Rijn-West lobbymogelijkheden in Brussel benutten (zie ook het advies "Nutriëntenmaatwerk in de polder").
- f. Vismigratie: openen van De Kier, afstemmen met buitenland (onderdeel stroomgebiedsafstemming), mogelijk maken vismigratie in andere rijkskunstwerken.

[Rijk \(Ministerie I&M\) is trekker van deze onderwerpen](#)
[Provincies en waterschappen trekken samen op bij zoeken en benutten van financieringsmogelijkheden](#)

3.5 Overige onderwerpen

Buiten bovengenoemde onderwerpen is er, zowel vanuit de waterbeheerders als vanuit maatschappelijke organisaties, een aantal onderwerpen naar voren gekomen die aandacht vragen in gebiedsprocessen (zie bijlage 1). Omdat een uitgangspunt is de gebiedsprocessen integraal op te pakken vraagt het RBO aan de waterbeheerders om deze lijst onderwerpen te betrekken bij de gebiedsprocessen. In hoeverre deze onderwerpen daadwerkelijk aan de orde komen is maatwerk. Eventuele uitkomsten kan het RBO betrekken bij de Adviesnota Schoon Water in 2014.

[Waterbeheerders gaan na welke van deze onderwerpen relevant zijn voor hun gebiedsproces](#)

4. Procesmatige uitgangspunten: compact en met oog voor maatschappelijk belang

Aard en resultaat gebiedsproces

- Het gebiedsproces² is een stap in het planproces waarbij aan de hand van de toestand in een gebied (monitoring, stand van zaken bij uitvoering, beleidsontwikkelingen en maatschappelijke wensen) op

² De KRW-guidelines beschrijven met de term gebiedsproces het geheel, dus zowel het interne planproces voor zowel gericht op analyse van het gebied, als het externe gebiedsproces. In de Nederlandse praktijk wordt het interne (back-office) deel aangeduid als planproces, en wordt 'gebiedsproces' gebruikt om het externe proces aan te geven..

een bottom-up manier wordt nagegaan welke opgaven er voor dat gebied liggen, wat er nodig en mogelijk is om de doelen voor dat gebied te bereiken en waar er kansen liggen.

- Het proces kent een *intern proces* binnen de waterbeheerder/overheid (planproces) en een *extern proces* met maatschappelijke stakeholders en mede-overheden (het eigenlijke gebiedsproces).
- Het *resultaat* van de gebiedsprocessen is: een gedeeld beeld van de opgaven in het gebied, heldere keuzes en prioriteiten en een gedragen maatregelenpakket, zowel bestuurlijk als maatschappelijk. Een duidelijke focus in de aanpak is nadrukkelijk onderdeel van de uitkomst van het gebiedsproces. Waar die focus komt te liggen vraagt maatwerk per gebied.
- De waterbeheerders leggen alle informatie per waterlichaam vast in factsheets. De provincies doen dit voor de grondwaterlichamen. De geactualiseerde factsheets zijn de belangrijkste producten ten behoeve van het SGBP. De factsheets worden in samenwerking geactualiseerd en uiteindelijk formeel goedgekeurd door de provincie(s) en de waterschappen en in het geval van rijkswateren door Rijkswaterstaat/het ministerie van I&M. De factsheets worden op 22-12-2014 ter inzage gelegd.
- In het voorjaar van 2014 zal het RBO een bestuurlijk advies vaststellen, de “Adviesnota Schoon Water Rijn-West 2014”.
- Het Rijk is verantwoordelijk voor generieke maatregelen en combineert dit met informatie uit factsheets voor het opstellen van de stroomgebiedbeheerplannen.
- *Borging* van de resultaten van het gebiedsproces en de maatregelen en afspraken in de plannen vraagt bijzondere aandacht, zodat het niet bij papier blijft.

Betrekken externe stakeholders / participatie en communicatie

- Iedere overheid zorgt voor een extern proces, waarin *maatschappelijke stakeholders* (mede-overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en anderen) de mogelijkheid krijgen hun inbreng te leveren in het gebiedsproces. Daarbij combineren we activiteiten waar enigszins mogelijk. Dat is efficiënt, ook voor de stakeholders die zo niet door verschillende partijen met vrijwel gelijklopende vragen worden benaderd. Participatie van stakeholders in de gebiedsprocessen in 2013 is van groter belang van de terinzagelegging in 2014/15.
- Het planproces wordt *krachtig en compact* vormgegeven: geen uitgebreid overlegcircuit, wel gerichte activiteiten waarbij ook extern betrokkenen de kans krijgen een inbreng te leveren. Waar mogelijk wordt aangesloten bij lopende processen in het gebied (bijvoorbeeld de overleggen over de Natura 2000 beheerplannen).
- De *Klankbordgroep* Rijn-West zal een aantal *bijeenkomsten* organiseren: 3 in juni 2013 (als kick-off) en 3 in december 2013/januari 2014 (als wrap-up).
- We zorgen voor een *transparante opzet* van het externe proces. We maken dit tijdig bekend, zodat mede-overheden waar gewenst kunnen aansluiten bij activiteiten en maatschappelijke organisaties kunnen zien hoe het proces is georganiseerd en hoe zij inbreng kunnen leveren. Dit gebeurt onder andere op de websites.
- We benutten de gebiedsprocessen voor *communicatie over waterkwaliteit* en met name het maatschappelijk belang daarvan. Waterbeheerders en andere Rijn-West partners besteden in 2013 in hun communicatie expliciet aandacht aan dit onderwerp. De Rijn-West kernboodschap geeft hiervoor een redeneerlijn. Zie www.rijnwest.nl.

Rollen en verantwoordelijkheden

- Iedere overheid is *verantwoordelijk voor het eigen plan en planproces*. Daarbij hanteren we een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten en redeneerlijnen en maken we waar zinvol gezamenlijk bouwstenen voor de plannen. We zorgen voor afstemming met de boven- en benedenstroomse “buren” van het eigen beheergebied. De intensiteit van het gebiedsproces kan tussen en binnen beheergebieden verschillen: we leveren maatwerk.
- De *waterbeheerders* (waterschappen en Rijkswaterstaat) de organiseren de (externe) gebiedsprocessen voor hun gebied. Waar mogelijk maken zij gebruik van al lopende planprocessen en overleggen in het beheergebied.
- *Waterschappen* informeren provincies en Rijkswaterstaat tijdig, uiterlijk in april, over hun aanpak (inclusief de aansluiting op lopende processen), zodat deze daarbij kunnen aanhaken en activiteiten

en overleggen waar zinvol kunnen worden gecombineerd. Provincies en Rijkswaterstaat maken tijdig hun wensen en kaders voor de gebiedsprocessen bekend bij de waterschappen.

- De *provincies* richten zich in het gebiedsproces met name op de bescherming van drinkwater, kwantiteit van het diepe grondwater en de aanpak van verdroogde Natura-2000 gebieden. De provincies zorgen voor de afstemming van het KRW proces met Natura-2000 en de gebiedsdossiers voor drinkwaterwinning. Dat houdt in dat de provincies tussen de start van de gebiedsprocessen en eind 2013 (vóór het opstellen van de ontwerp waterplannen) nagaan over welke Natura-2000 gebieden (water)maatregelen overeenstemming is bereikt, zodat deze in het KRW proces kunnen worden meegenomen.

Maatregelen waarover in de gebiedsdossiers voor drinkwaterwinning overeenstemming is bereikt in 2013 respectievelijk in 2014 zullen eveneens door de provincies in het KRW proces worden gebracht. Maatregelen voor zwemwaterlocaties die zijn ingedeeld in de kwaliteitsklasse „slecht” dienen ertoe te leiden dat deze in 2015 minimaal voldoen aan de kwaliteitsklasse „aanvaardbaar” en dienen deze kwaliteit na 2015 minimaal te behouden en waar mogelijk te verbeteren.

Provincies sluiten waar mogelijk aan bij de gebiedsprocessen van de waterbeheerders, zij blijven verantwoordelijk voor het eigen gebiedsproces.

- Op het *niveau van Rijn-West* trekt het RBO in het voorjaar van 2014 een aantal gemeenschappelijke conclusies en geeft zij zo nodig advies in een Adviesnota. Voor het RBO van november 2013 geven de waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat een kort overzicht van de voortgang van de gebiedsprocessen.
- *Gemeenten* worden betrokken bij de gebiedsprocessen. Zij zijn organisatorisch van belang als voor de burgers meest nabije bestuur, inhoudelijk omdat uiteindelijk vrijwel elke maatregel om de waterkwaliteit te bevorderen de instemming en medewerking van de gemeente verlangt. De regionale samenwerkingsverbanden die afgelopen 1 à 2 jaar in het kader van het BestuursAkkoord Water tussen waterschappen en gemeenten zijn ontstaan, kunnen voor beide aspecten worden benut.

Taakverdeling en verantwoordelijkheden proces

- a. Waterbeheerders organiseren extern gebiedsproces en zorgen voor tijdige en transparante communicatie hierover (onder andere op website). Provincies, gemeenten en Rijkswaterstaat benutten actief mogelijkheden om bij extern proces aan te sluiten en maken tijdig hun wensen voor de gebiedsprocessen bekend bij de waterschappen.
- b. Waterbeheerders en provincies leggen de informatie vast in factsheets. Provincies leggen de doelen vast.
- c. Provincies zorgen voor de afstemming van het KRW proces met grondwater, Natura-2000 en de gebiedsdossiers voor drinkwaterwinning. Zij organiseren voor de grondwatermaatregelen waar nodig specifieke gebiedsprocessen (zoals bij de gebiedsdossiers). Waterbeheerders leveren actieve inbreng daar waar grondwater van invloed is op oppervlaktewaterkwaliteit en vice versa.
- d. Klankbordgroep Rijn-West organiseert kick-off en wrap-up bijeenkomsten.
- e. RBO Rijn-West stelt de Adviesnota 2014 vast.
- f. Het Rijk maakt SGBP-2 en is verantwoordelijk voor generieke maatregelen.
- g. Waterschappen agenderen KRW in overleggen met gemeenten, gemeenten signaleren als dit onvoldoende gebeurt.
- h. Waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat besteden in communicatie expliciet aandacht aan maatschappelijk belang waterkwaliteit.

5. Kalender

2013 1e kwartaal	Waterschappen	Rijn-west	Landelijk
	(1e en 2e kwartaal)		
	Huiswerk KRW (waterlichamen, doeltoestand, opgave, actorenanalyse etc.) Plan van Aanpak [WBP: verkenning per taakveld: ontwikkelingen, kansen, opgaven] Extern overleg over opgave (start mogelijk voor of na de zomer)		
maart		28 maart: RBO stelt inputdocument vast	
		RBO stelt Schoon Water in Beeld vast - 2e helft april gedrukte versie beschikbaar	Rijk: themabijeenkomsten (?)
			Rijk: inzage / inspraak beheerkwesties, loopt tot juni
2013 - 2e kwartaal		Advies: start extern proces (verkenning opgaven en kansen)	
		April: waterbeheerders maken hoofdlijnen aanpak externe gebiedsprocessen bekend	april: factsheets beschikbaar
		3 Rijn-West-kick off bijeenkomsten georganiseerd door Klankbordgroep	
2013 - 3e kwartaal			
	(3e en 4e kwartaal) Extern overleg over maatregelen 1 ^o interne bestuurlijke discussie [Ontwikkelen raamwerk WBP: structuur, afbakening]		1 juli: Rijk: afronden factsheets belastingen waterlichamen
2013 - 4e kwartaal		Advies: extern proces: bespreken maatregelen	
		21 november: RBO Rijn-West - tussentijds overzicht	1 november: nieuwe en vergeten stoffen opnemen in monitoring 2014
			31 dec: Rijk: afronding factsheets
2014			
	[Start schrijfproces WBP] Extern overleg over totaalpakket Ambitiebepaling obv kosten-baten afweging (incl. financiële doorwerking) KRW: input nota 'Schoon water in Rijn West'	3 Rijn-West-wrap up bijeenkomsten georganiseerd door Klankbordgroep	1 maart: aanleveren wijzigingen monitoringprogramma, aanleveren voortgang uitvoering 2013
maart		RBO stelt Adviesnota vast (evt 90% versie)	Rijk: RBO's stemmen 1e helft 2014 in met factsheets
		Opstellen ontwerp water(beheer)plannen en -besluiten	1 juni: monitoring gegevens landelijke enquête waterkwaliteit beschikbaar

			3e kwartaal: Rijk: 1e versie SGBP-2 1 oktober: leveren definitieve doelen aan IHW
najaar 2014	Afronden keuzes en afspraken Vaststellen ontwerpplannen	Vaststellen ontwerp waterplannen en besluiten	
22-12-2014			Factsheets en SGBP-2 ter inzage - start inspraak (KRW verplichting)
2015			
8-5-2015			Start terinzagelegging/inspraak waterbeheerplannen/besluiten over doelen en maatregelen (waterschappen, provincies, rws)
22-6-2015			Sluiting inzage/inspraaktermijn
		bestuurlijke besluitvorming doelen en maatregelen SGBP-2 en factsheets	
22-12-2015			SGBP-2, factsheets en onderliggende plannen/besluiten vastgesteld (KRW verplichting)

Bijlagen:

- 1. Lijst onderwerpen
- 2. Toelichting onderwerpen vanuit EU-Richtlijnen en de Blueprint
- 3. Toelichting klimaat
- 4. Verslag uitgebreide KBG

Bijlage 1: lijst mogelijke onderwerpen voor gebiedsprocessen

Deze onderwerpen zijn ingebracht door maatschappelijke organisaties (bijeenkomst uitgebreide Klankbordgroep november 2012) en waterbeheerders.

- zwemwaterkwaliteit
- tegengaan blauwalg
- schoon water voor kanovaarders
- goede visstand voor sportvissers
- vismigratie (Mn aal)
- tegengaan dichtgroeien met waterplanten
- benutten / toegankelijkheid oevers, relatie recreatie
- meststoffen / eutrofiëring
- bemesting weidevogelgraslanden
- puntbronnen
- r.o. ontwikkeling
- bestrijdingsmiddelen
- nieuwe stoffen
- bescherming drinkwaterwinningen
- grondwaterkwaliteit
- klimaatadaptatie / klimaatbuffers
- verdroging
- verzilting
- beschikbaarheid zoet water
- beleid voor kleine wateren
- relatie met N2000 / EHS
- peilverlaging en klink/bodemdaling / ontwatering veenweiden
- peilbeheer en ecologische doelstellingen
- relatie ecologische doelstellingen en GLB
- kwaliteit waterbodems
- ecologie onderwaterwereld
- gebiedskwaliteit, beleving
- projecten in recreatiegebieden (Waarderpolder, Middelpolder, Gaasperplas, Ouderkerkerplas, Zomerdel, Twiske, Rondehoop, Spaarnwoude)
- Schouwen en ontwikkeling natuurwaarden
- IJperveld, deltanatuur in noordzeekanaalgebied

Ingebracht door: ANWB, Vitens, Natuurmonumenten, Watersportverbond, Gelders Landschap, Beroepsvisserij, Zuidhollands Landschap, Recreatie Noord-Holland, Landschap Noord-Holland, Milieufederatie Noord-Holland, KAVB,

Bijlage 2

Toelichting onderwerpen die volgens EU-Richtlijnen en de Blueprint aandacht vragen in SGBP-2

a. Natura-2000

Natura-2000 vindt zijn oorsprong in de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De Kaderrichtlijn Water en Natura-2000 hangen met elkaar samen: alle Natura-2000 gebieden liggen in een KRW-stroomgebied, maken deel uit van een oppervlakte- en/of grondwaterlichaam en zijn opgenomen in het KRW-register Beschermde Gebieden. De beide richtlijnen zijn op deze manier aan elkaar gekoppeld. De doelen voor de Natura-2000 gebieden zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden. Overigens moeten de aanwijzingsbesluiten voor veel gebieden nog definitief worden vastgesteld.

Ieder beschermd gebied kent een eigen begrenzing en eigen doelen. Uit de doelen voor Natura-2000 volgen hydrologische randvoorwaarden, die mogelijk tot „watermaatregelen“ leiden. De doelen voor Natura-2000 zijn evenwel geen onderdeel van de KRW doelen. Een waterlichaam is niet „at risk“ op het moment dat een inliggend Natura-2000 gebied niet voldoet aan de Natura-2000 doelen.

Watermaatregelen voor Natura-2000 doelen kunnen niet op grond van de KRW worden afgedwongen. Laat onverlet dat de betreffende watermaatregelen wel moeten worden uitgevoerd ten behoeve van het Natura-2000 beheerplan.

In Nederland is over de afstemming van de KRW en Natura-2000 afgesproken dat we een aantal watermaatregelen voor de Natura-2000 doelen onder voorwaarden wel meenemen in het KRW spoor.

De Aanpak in 2012 – 2015 voor de planperiode 2016 – 2021

Uitgangspunten voor de werkwijze:

1. We gaan uit van het principe: watermaatregelen waarover bestuurlijke consensus is bereikt (inclusief toekenning van middelen) in het kader van de Natura-2000-beheerplanprocessen of de KRW gebiedsprocessen worden opgenomen in de waterplannen 2015 – 2021 en het tweede SGBP.
2. Daarmee is de waterbeheerder verplicht de maatregel uit te voeren in de periode 2015 – 2021. Maatregelen waarover weliswaar bestuurlijke consensus is dat deze dienen te worden uitgevoerd, maar waar (nog) geen draagvlak en/of middelen voor zijn, kunnen in de plannen worden vermeld voor uitvoering in de periode na 2021.
3. Voor het bepalen en prioriteren van de watermaatregelen is het spoor van Natura-2000 en de mate van „natuurlijkheid“ leidend. Dat betekent dat in het proces van de Natura-2000-beheerplannen de watercondities worden onderzocht en de maatregelen worden bepaald.
4. Het is van belang dat de waterschappen direct en zeer nauw betrokken zijn bij het opstellen van de Natura-2000-beheerplannen.
5. **Natura-2000-beheerplannen gereed eind 2012:**
Watermaatregelen voor Natura-2000 uit voor eind 2012 afgeronde Natura2000-beheerplannen hoeven niet nog eens te worden meegenomen in de gebiedsprocessen in 2013, maar kunnen direct worden overgenomen in de waterplannen (mits over de maatregelen in de beheerplannen bestuurlijke consensus is bereikt).
6. **Natura-2000-beheerplannen niet gereed eind 2012:**
 - a. Watermaatregelen voor Natura-2000 waarover eind 2012 al bestuurlijke consensus is bereikt zonder dat de Natura-2000-beheerplannen zijn afgerond, kunnen toch worden opgenomen in de waterplannen.
 - b. Watermaatregelen voor Natura-2000 waarover eind 2012 ambtelijke consensus is bereikt zonder dat de Natura-2000-beheerplannen zijn afgerond, maar waarvoor nog geen draagvlak of middelen zijn, kunnen worden meegenomen in de gebiedsprocessen in 2013 ook al zijn de Natura-2000-beheerplannen niet afgerond. In de KRW gebiedsprocessen kan dan ook bestuurlijke consensus voor de watermaatregelen t.b.v. Natura-2000 worden geregeld.
 - c. Watermaatregelen voor Natura-2000 waarover eind 2012 al duidelijk is dat er voorlopig geen ambtelijke of bestuurlijke consensus zal worden bereikt kunnen beter niet worden meegenomen in de KRW gebiedsprocessen in 2013.

7. Maatregelen voor de TOP-gebieden worden alleen meegenomen wanneer deze overlappen met Natura-2000 gebieden en er overeenstemming over de maatregelen is bereikt in het kader van de KRW gebiedsprocessen (ervan uitgaande dat deze niet in de Natura-2000 beheerplannen worden meegenomen). Voor de overige TOP-gebieden worden de maatregelen in andere kaders verder uitgewerkt en uitgevoerd.

Relatie met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

In Nederland worden de grenzen bereikt van de toelaatbare stikstofdepositie. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is ingesteld om ruimte te creëren. Belangrijk onderdeel van de stikstofaanpak is hydrologisch herstel rond Natura-2000 gebieden, omdat daarmee de gevoeligheid van die natuur voor stikstofdepositie kleiner wordt. Dit betreft dus nadrukkelijk de watermaatregelen die in het kader van realisatie van Natura-2000 doelen sowieso genomen moeten worden. De PAS wordt begin 2012 afgerond en kan dus voor een deel van de watermaatregelen een versnelling in de uitvoering bewerkstelligen.

Op dit moment is het nog onduidelijk welke maatregelen hiertoe gaan behoren en hoe financiering geregeld wordt.

Relatie met de EHS

De EHS-begrenzing waarover de provincies pas in november 2013 definitief besluiten, mag geen invloed hebben op de Natura-2000 doelen, aangezien verplichtingen op grond van Europese richtlijnen gerespecteerd moeten worden. Dit geldt zowel voor de Natura-2000 doelen op basis van de vogel- en habitatrichtlijn als voor de KRW-doelen.

b. Zwemwaterrichtlijn

Vanaf 2006 is een nieuwe Europese zwemwaterrichtlijn van kracht. Deze is in december 2009 in Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. De regels van de Europese Zwemwaterrichtlijn zijn van toepassing op alle in Nederland aangewezen zwemwaterlocaties. Dat zijn er ongeveer 650. De aangewezen zwemwateren zijn opgenomen in het Register beschermde gebieden van de KRW. Het raakvlak van de Zwemwaterrichtlijn met de KRW is het bereiken en behouden van zwemwaterkwaliteit van een voldoende niveau. De Zwemwaterrichtlijn zegt hierover dat alle aangewezen zwemwateren met ingang van 2015 minimaal in de kwaliteitsklasse „aanvaardbaar“ moeten vallen. De Richtlijn gaat uit van vier kwaliteitsklassen: „uitstekend“, „goed“, „aanvaardbaar“ en „slecht“. Naast deze resultaatverplichting is er ook een inspanningsverplichting voor de lidstaten, namelijk dat zoveel mogelijk locaties in de klassen „goed“ en „uitstekend“ moeten vallen. Het oordeel van een locatie is gebaseerd op een meetreeks van vier jaren van de twee bacteriologische parameters van de Richtlijn. Het oordeel wordt berekend met behulp van vastgestelde toetscriteria (zie bijlage 1 van de Zwemwaterrichtlijn). Aangezien we in Nederland formeel gestart zijn met het uitvoeren van metingen volgens de nieuwe Richtlijn in 2009, kan de eerste toetsing gebaseerd op vier meetjaren worden uitgevoerd nadat alle gegevens van seizoen 2012 zijn verwerkt. Verwacht wordt dat deze toetsing eind november 2012 kan worden uitgevoerd. De provincies kunnen dan als verantwoordelijke overheid beschikken over informatie van de Waterdienst. De meetgegevens komen oorspronkelijk van de waterkwaliteitsbeheerders. Een voorlopige analyse laat zien dat we in Nederland op 79 locaties in de klasse „slecht“ terecht komen. Als een zwemwaterlocatie in de kwaliteitsklasse 'slecht' terecht komt, zal de waterbeheerder maatregelen moeten nemen. In 2015 moet het oordeel van alle zwemwaterlocaties minimaal „aanvaardbaar“ zijn. In het zwemwaterprofiel, dat op grond van de Zwemwaterrichtlijn verplicht voor elke zwemwaterlocatie moet worden opgesteld, is een analyse opgenomen van mogelijke verontreinigingsbronnen. De problemen worden veelal veroorzaakt door diffuse bronnen, zoals afspoeling, watervogels en indirecte lozingen. Anderzijds is er de blauwalgenproblematiek. De Zwemwaterrichtlijn bepaalt dat het publiek tegen de negatieve invloeden van blauwalgen beschermd moet worden. Dat kan door het publiek te waarschuwen en zwemwater tijdelijk buiten gebruik te stellen. Om het zwemwater beschikbaar te houden, zullen ook maatregelen noodzakelijk zijn die gericht zijn op het terugdringen van blauwalgen. Ook hiervoor kunnen de zwemwaterprofielen

worden geraadpleegd. Voor verschillende zwemwaterlocaties zijn specifieke blauwalgenprofielen opgesteld.

Om niet af te wachten totdat de definitieve vierjaren toetsing gereed is, heeft een aantal waterbeheerders en provincies getoetst aan de hand van drie meetjaren. Als een locatie op basis van drie meetjaren de kwalificatie „slecht” krijgt, is het zeer waarschijnlijk dat dit ook de klasse-indeling zal blijven als er voor vier jaar wordt getoetst.

Op basis van de resultaten van deze metingen en waarnemingen en een nadere analyse kan beter worden bepaald welke maatregelen genomen zouden moeten worden. Verwacht wordt dat de uitkomsten van deze nadere analyses op zijn vroegst begin 2013 beschikbaar zijn.

De uitkomsten van de probleemanalyses en de nog lopende analyses voor de zwemwaterlocaties met de kwaliteitsklasse „slecht” zullen in 2013 worden meegenomen in de KRW gebiedsprocessen. Verder moet eind 2012 een update plaatsvinden van de lijst van „slechte” locaties en moet voor „nieuwe” locaties en voor locaties waar het proces nog niet is opgestart een start worden gemaakt met een probleemanalyse.

c. Drinkwaterbeschermingsgebieden

De KRW draagt Europese lidstaten op zorg te dragen voor de bescherming van grond- en oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater.

Voor oppervlaktewater wordt dit gerealiseerd door het vaststellen van beschermingszones. Binnen deze beschermingszones worden maatregelen getroffen om de risico's voor de inname van drinkwater zoveel mogelijk te beperken en te beheersen. De maatregelen worden neergelegd in een beschermingszonedocument. In Nederland is afgesproken om het beschermingszonedocument op te nemen in een gebiedsdossier voor het drinkwaterinnamepunt.

Voor de bescherming van openbare drinkwaterwinningen vanuit grondwater wordt gebruik gemaakt van het ruimtelijk instrumentarium (bevorderen gunstige functiecombinaties, weren van conflicterende functies), regelgeving en vergunningverlening (via de provinciale milieuverordeningen) en uitvoering van maatregelen. Ook voor openbare drinkwaterwinningen vanuit grondwater worden gebiedsdossiers opgesteld waarin maatregelen worden uitgewerkt.

Gebiedsdossiers drinkwaterwinning uit grond- en oppervlaktewater

In een gebiedsdossier wordt door de betrokken partijen informatie verzameld die van belang is voor de waterkwaliteit ter plaatse van de drinkwaterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening. Op basis van deze informatie worden mogelijke beschermingsmaatregelen, gericht op preventie en risicobeheersing, ontwikkeld en in het dossier opgenomen. Vervolgens nemen de betrokken partijen – uitgaande van het gebiedsdossier – een besluit over de daadwerkelijk uit te voeren maatregelen. De regierol voor het opstellen van gebiedsdossiers voor (oever-)grondwaterwinningen ligt bij de provincie. Voor oppervlaktewaterwinningen wordt een verdeling gemaakt tussen Rijkswaterstaat en provincies.

Voor oppervlaktewaterwinningen en grondwaterwinningen „met een risico op achteruitgang” moet bij het opstellen van de volgende SGBP-en bekend zijn wat de kwaliteitsrisico's zijn en welke maatregelen zullen worden uitgevoerd. Inventarisatie en afweging van maatregelen ten behoeve van de tweede planperiode van de KRW vindt respectievelijk plaats in 2013 en 2014.

De maatregelen uit de gebiedsdossiers kunnen worden opgenomen in de tweede serie SGBP-en (2015-2021) wanneer er bestuurlijke overeenstemming is over de uit te voeren maatregelen en ze ook gedekt zijn.

d. Industriële winningen voor menselijke consumptie

Er is nog onduidelijkheid over de overige winningen voor menselijke consumptie (industriële onttrekkers en kleine winningen zoals campings). Deze vallen ook onder de KRW. De discussie gaat over de vraag voor welke van deze overige winningen een analyse van de toestand voor de KRW moet worden uitgevoerd. Het RIVM heeft een rapport opgesteld waarin de KRW-doelstellingen met het huidige grondwaterbeschermings- en productenbeleid van Nederland worden vergeleken (Industriële grondwaterwinningen en de Kaderrichtlijn Water, Rapport 607402004/2011).

Op basis van deze analyse heeft het RIVM een overzicht opgesteld van welke maatregelen de betrokken partijen (Rijk, provincies) nog zouden moeten treffen om aan de KRW-doelstellingen te voldoen. Zo zullen provincies de kwaliteitsrisico's rondom deze winningen in beeld moeten brengen om eventueel benodigde maatregelen te kunnen treffen. Over dit rapport en de daarbij behorende lijst van industriële winningen voor menselijke consumptie vindt discussie plaats. Nog altijd is landelijk geen besluit genomen over de te hanteren lijst met winningen die onder de KRW-verplichting vallen. Daarnaast is nog veel onduidelijk over hoe met de bescherming van deze winningen moet worden omgegaan.

e. Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM)

Toelichting te vinden in de factsheet "Betekenis van de KRM voor de bovenstroomse gebieden" (Rijkswaterstaat Noordzee). Downloaden over andere op www.rijnwest.nl/gebiedsprocessen

f. Richtlijn overstromingsrisico's (ROR)

Het doel van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) is het vaststellen van een kader voor beoordeling en beheer van overstromingsrisico's, dat leidt tot beperking van negatieve gevolgen van overstromingen binnen de EU voor de gezondheid van mensen, het milieu, cultureel erfgoed en economische bedrijvigheid. De ROR kent, evenals de KRW, een 6-jaarlijkse plancyclus en een stroomgebiedaanpak. Er worden geen concrete doelen aan lidstaten opgelegd, al mag er niet worden afgewenteld. Er wordt door de EU een coördinatie met de KRW voorgesteld.

Het proces om te komen tot overstromingsrisicobeheerplannen (ORBP's) loopt in de periode 2010-2015. Het rijk is eindverantwoordelijk voor dit proces en het product. De provincies coördineren en verzamelen met inliggende waterschappen, veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat en gemeenten de gegevens en regelen de onderlinge afstemming. Dit levert per provincie een bouwsteen op. Deze bouwstenen worden aangeleverd aan de ORBP-teams die onder coördinatie van het ministerie van I&M de bouwstenen samenvoegen en er vier overstromingsrisicobeheerplannen van maken. In het Nationaal Waterplan (NWP) is aangegeven dat de ORBP's in 2015 niet gecombineerd worden met de SGBP-en. Daarna is dit wel een mogelijkheid. Wel wordt waar het duidelijk relevant is in de ORBP's aandacht besteed aan de samenhang met de KRW. Tevens zal daar waar mogelijk vanuit het rijk publieke participatie over ROR en KRW worden afgestemd. Omdat er vanuit de ROR formeel geen nieuw beleid ontwikkeld wordt – de ORBP's gaan vigerend beleid beschrijven – is de bestuurlijke afstemming naar verwachting niet bijzonder gevoelig. De ROR is per regio anders ambtelijk en bestuurlijk ingebed; in een aantal gevallen wordt hiervoor de bestaande RAO/RBO structuur benut. Op bestuurlijk niveau wordt het Deltaprogramma alleen geïnformeerd.

In 2011 zijn de regionale bouwstenen opgeleverd. In een landelijk productieteam worden de regionale bouwstenen en de rijksbouwsteen omgevormd tot een landelijk basis-ORBP. Van dat landelijke basis-ORBP worden de uiteindelijke ORBP's gemaakt. In 2014 gaan de plannen de inspraak in.

In 2013 moeten gevaar- en risicokaarten worden vastgesteld. Ook hier zal om afstemming met KRW worden gevraagd.

g. Nitraatrichtlijn

Voor het verband met de nutriëntenaanpak in Rijn-West wordt verwezen naar het rapport "Nutriëntenmaatwerk in de polder".

Bijlage 3: KRW en Klimaatverandering

Klimaatverandering heeft verschillende effecten op de waterkwaliteit. Hogere temperaturen en extremere buien zorgen ervoor dat de bestaande nutriëntenproblematiek toeneemt. Oorzaken zijn meer runoff en snellere mineralisatie. Toename van droogte zorgt voor dalende grondwaterstanden en hogere concentraties van verontreinigingen in het in te laten water uit het hoofdwatersysteem. Toename van droogte beïnvloedt ook de inlaatbehoefte, waardoor meer water uit het hoofdwatersysteem moet worden ingelaten. Kritische van schoon regenwater afhankelijke watersystemen komen meer onder druk te staan. Hogere temperaturen geven bepaalde soorten een competitief voordeel. In een eutrofe omgeving kan toename van bestaande en nieuwe exotische cyanobacteriën (blauwalgen) het gevolg zijn. Extra reductie van de nutriëntenbelasting is nodig om de dreigende toename tegen te gaan.

In het inputdocument worden de volgende onderwerpen beschreven:

- Verwachte klimaatverandering in 2050, beoordeling verwachte veranderingen voor de periode tot 2027.).
- Beschrijving op hoofdlijnen relatie klimaatverandering en kwantiteitsbeheer West Nederland (op basis van traject deltabeslissing Zoetwaterstrategie).
- Beschrijving op hoofdlijnen effecten klimaatverandering op KRW-doelen (bijv. via +/- score).
- Check op klimaatbestendigheid voorgenomen maatregelen: zijn maatregelen blijvend kosten-effectief. Twee typen maatregelen: kwantiteitsbeheer (zoetwaterstrategie), kwaliteitsbeheer (specifieke KRW-maatregelen).
- Beschrijving hoe klimaatverandering wordt meegenomen in de monitoringsstrategie KRW-periode 2015-2021.

Met deze inhoudsopgave wordt aangesloten bij de "Guiding principles" uit het "Guidance document, River basin management in a changing climate".

De Europese commissie constateert in haar rapport over de implementatie van de KRW in de stroomgebiedbeheerplannen: "De kwestie van aanpassing aan klimaatverandering is erg relevant in Nederland. Het is aan te bevelen dat de volgende Nederlandse stroomgebiedbeheerplannen de dimensie van klimaatverandering integreren in de ontwikkeling en uitvoering van de maatregelen, inclusief metertoewijzingssystemen."

Bijlage 4: Advies uitgebreide Klankbordgroep Rijn-West over gebiedsprocessen (november 2012)

UITGEBREIDE KLANKBORDGROEP KRW RIJN-WEST

Vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven uit het gebied Rijn-West hebben in de aanloop naar en op 22 november 2012 in groten getale³ inbreng geleverd bij de vraag hoe de volgende generatie SGBP's tot stand moet komen en wat daar in moet staan.

Zij adviseren als volgt aan het RBO Rijn-West en aan het Ministerie van I&M:

1. Belangrijkste onderwerpen vanuit verschillende perspectieven

Wij verwachten van de nieuwe plannen een grotere **integratie** van waterkwaliteit, waterveiligheid en waterkwantiteit (teveel en te weinig): er is immers geen kwaliteit zonder kwantiteit. Samenhang en onderlinge beïnvloeding van maatregelen op die drie gebieden moet uitgangspunt zijn. In onze keuzes denken wij in termen van (de gebruiks- en belevingswaarde van) water, niet van Kaderrichtlijn of Deltaprogramma. Verzilting, verdroging, stabiliteit, peilbeheer en eutrofiëring, maar ook leveringszekerheid, toegang voor vis, zwemmen, klimaatbuffers en Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zijn slechts steekwoorden die voor ons in de overheidsplannen bijeen gebracht moeten worden en van samenhangende antwoorden voorzien. Het gaat allemaal over hetzelfde water! Concreet verwachten wij door scherpere **prioriteitstelling** op beschermde gebieden dat in 2021 in ieder geval in die gebieden gestelde doelen gerealiseerd zijn. Inzet van het instrumentarium van de ruimtelijke ordening zal daartoe naar onze verwachting nodig zijn. Een omissie van de eerste plannen was ook de onzichtbaarheid van de '**kleine wateren**', dat is 80% van het water. De tweede generatie plannen zal daar op in moeten gaan.

Vanzelfsprekend moet de overheid **weten** wat het doelbereik is van de eerste generatie plannen. Dat moet de basis vormen voor de tweede generatie. We wisten tevoren dat vele wateren niet aan gestelde kwaliteitseisen zullen voldoen. Recente bezuinigingen hebben het halen van de doelen zeker niet dichterbij gebracht. Toch moet de verbetering van de waterkwaliteit, die de laatste jaren stagneert, doorgaan. De natuur heeft dat nodig en de drinkwatervoorziening ook, maar ook landbouw en industrie hebben voldoende schoon water nodig. Bij beperkte middelen - het geld moet wel verdiend worden - kan dat alleen door **samenwerking en innovatie**. Ofschoon wij veel feitelijk moeten doen, hebben overheden een grote rol bij het ondersteunen van die innovatie.

Het **belang** dat wij hechten aan schoon (en genoeg) water blijkt uit het brede scala aan onze in bijlage bijgevoegde meer en minder concrete inhoudelijke ideeën en aandachtspunten waarmee in de tweede generatie plannen rekening gehouden zou moeten worden.

2. Ideeën over het gebiedsproces en participatie daarbij

In sommige ogen kan de nieuwe ronde plannen zich beperken tot een actualisering van de bestaande. Wij vinden dat de omstandigheden echter genoeg zijn gewijzigd om breed in te zetten: niet alleen vanwege de economische **crisis**, maar ook om in te gaan op gebleken **hardnekkigheid** van sommige problemen en probleemstoffen, onvoldoende inzicht in **effectiviteit** van sommige maatregelen en het groeiende besef dat **klimaatverandering** nieuwe, samenhangende antwoorden vereist.

De meesten van ons hebben beperkte capaciteit om aan 'participatieprocessen' mee te doen. De gebiedsprocessen zullen concreet en gebiedsspecifiek en vanuit maatschappelijke belangen opgezet moeten worden, en natuurlijk ook efficiënt. Waak ervoor dat het (opnieuw) een bureaucratisch proces wordt. Dat kan als resultaten goed zichtbaar worden gemaakt, duidelijk wordt aangegeven wat anders

³ Het gaat om een breed scala van maatschappelijke sectoren: drinkwaterbedrijven, industrie, agrarische sector, natuur- en milieuorganisaties, particulier grondbezit, terreinbeherende organisaties, visserij en recreatie.

is dan in het vorige plan en met **leeswijzers** ook voor kleinere organisaties direct traceerbaar is wat voor hen van belang is. Tijdige betrokkenheid van bedrijven en terreinbeheerders als er voornemens zijn waar zij door worden geraakt zou vanzelfsprekend moeten zijn, maar is het niet. Voorbeelden van hoe het blijkt te kunnen zijn de totstandkoming van de Deltavisie van Hollands Noorderkwartier en de VisstandBeheerCommissies bij diverse waterschappen. Landelijke zaken dienen landelijk aangepakt te worden, ook wat participatie betreft. Daar zijn onze koepels voor.

Wij verwachten van de overheden dat zij een goed antwoord formuleren op de beoordeling van de eerste generatie plannen door de Europese Unie. De **Blueprint** van de Unie geeft al richting aan wat we aan kritiek mogen verwachten. Voordat we de volgende ronde ingaan willen we over het Nederlandse antwoord - voor zover voor onze regio relevant - mee kunnen denken.

Onderdeel van participatie is dat overheden meedenken en meewerken aan door ons ingezette acties om **publieksaandacht** te genereren voor waterkwaliteit, zoals de "Big Jump" die natuur- en milieuorganisaties aan het begin van de zomer willen organiseren, of de actie "Paling over de Dijk" uit de hoek van beroeps- en sportvisserij. Wat in ieder geval niet helpt om het bredere publiek mee te laten doen of belangstelling te kweken is het gebruik van jargon. Zie voor hoe het niet moet de publieksbrochure van november 2010 van de EU over de Kaderrichtlijn Water.

Tot slot verwachten wij van de overheden een grotere focus op het **stedelijk gebied**. Waterkwaliteit was nog teveel iets van waterschappen, (natuur)terreinbeheerders, boeren en milieuorganisaties. Klimaatverandering brengt watervragen dichterbij de stedeling, maar die heeft daar nog geen weet van. Graag willen we meedenken over de manier waarop stadsbewoners hun rol kunnen spelen bij de nieuwe plannen.

3. Dwarsverbanden met onze plannen en ideeën

Naast de inhoudelijke onderwerpen vragen wij aandacht voor de uitvoerbaarheid van plannen, met name in financiële zin. De overheid verwacht steeds nadrukkelijker dat wij 'onze eigen broek ophouden'. In zware economische tijden is dat voor iedereen moeilijk, niet alleen voor de overheid. Wij verwachten van de Rijksoverheid dat zij er voor zorgt dat alle overheidspartijen hun verantwoordelijkheid (blijven) nemen. Wij verwachten ook dat Rijksoverheid en regionale overheden rekening houden met onze **draagkracht**. Als de overheid meer verwacht van ons, maatschappelijke organisaties en bedrijven, dan moet ze ons ook meer ruimte geven bij de manier waarop wij onze verantwoordelijkheid invullen.

Meer specifiek verwachten wij van de overheden **coproductie** van beleid. Dat betekent dat onze plannen en ideeën als uitgangspunt worden genomen en niet (alleen) als invulling en aanvulling van overheidsplannen worden gezien. Wij denken concreet aan zaken als het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer van LTO-Noord, aalbeheer door de beroepsvisserij en de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur door natuurorganisaties en terreinbeheerders. Het nutriëntenadvies Rijn-West is een goed voorbeeld van hoe het kan: niet te generiek, per deelgebied bezien wat we willen en kunnen en ter plekke de synergie overheid - maatschappelijke partners zoeken.

Namens de uitgebreide klankbordgroep KRW Rijn-West,

John Steegh, voorzitter